

ЩОДО НОРМАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Осипов В.І.

доктор економічних наук, професор кафедри економіки та моделювання
ринкових відносин

*Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Актуальність дослідження. Одним із значних факторів, який визначає стабільне функціонування підприємства та можливість його розвитку є наявність достатніх оборотних коштів. У свою чергу дуже важливим є структура джерел формування оборотних коштів. Останнім часом цим питанням не приділялась достатня увага в наукових публікаціях.

Мета дослідження - аналіз стану та динаміці формування оборотних коштів підприємств України, зміни структури джерел їх поповнення.

Як свідчать дані офіційних статистичних довідників, в економіці України з 1990-років повністю розладналася діюча система забезпечення підприємств оборотними коштами, що вкрай негативно впливає на економічне зростання. Це виявляється як у різкій зміні ролі джерел формування оборотних коштів підприємств, так і у різкій зміні спрямування оборотних коштів за об'єктами їх вкладення. У табл. 1 наведено дані щодо динаміки структури оборотних коштів в економіці України за джерелами їх формування (розраховано і складено за даними: 1, с. 458; 2, с. 70, 74; 3, с. 56, 62, 66; 4, с. 52, 64, 66).

Таблиця 1

Динаміка структури оборотних коштів в економіці України за джерелами їх формування у 1991-2009 рр. (%)

Джерела формування оборотних коштів	Дати			
	01.01.1990 р.	01.01.1999 р.	01.01.2005 р.	01.01.2010 р.
1. Власні оборотні кошти	41,1	- 47,3	- 10,1	- 21,5
2. Кредити банків	26,2	3,8	9,4	18,8
3.Кредиторська заборгованість	11,2	94,1	83,6	71,3
4. Інші джерела	21,5	49,4	17,1	31,4

Як показують дані табл. 1, порівняно з 1990 роком структура оборотних коштів в економіці України змінилась у напрямі різкого зменшення часток

власних оборотних коштів і кредитів банків і такого ж різкого збільшення часток кредиторської заборгованості і інших джерел. По суті, вона одержала протилежний вигляд, тобто стала повністю спотвореною. Так, значення власних оборотних коштів стало від'ємним, а частка кредиторської заборгованості стала сягати більше двох третин оборотних коштів. Таким чином, власні оборотні кошти та кредити банків виступають основою формування оборотних коштів підприємств і відповідно умовою стабільного функціонування підприємств.

Дані табл. 2 (складено за даними: 1, с. 458; 2, с. 74; 3, с. 62; 4, с. 59) показують, що структура оборотних коштів в економіці України за їх вкладенням стала такою ж спотвореною.

Таблиця 2

Динаміка структури вкладення оборотних коштів в економіці України за їх об'єктами у 1991-2009 рр. (%)

Види оборотних коштів	Дати			
	01.01.1990	01.01.1999	01.01.2005	01.01.2010
1. Товарно-матеріальні цінності	68,2	28,4	22,2	19,9
2. Товари відвантажені і надані послуги	12,4	4,2	4,9	7,4
3. Грошові кошти	14,7	2,0	5,7	5,4
4. Дебітори	4,1	62,1	67,2	64,3
5. Інші оборотні кошти	0,6	3,3	3,5	3,0

Дані таблиці 2 показують, що з одного боку здійснилось різке зменшення оборотних коштів, вкладених у товарно-матеріальні цінності (з 68,2% у 1990 р. до 19,9% у 2009 році). З другого боку, різко зросла частка вкладення оборотних коштів в економіці України у дебіторську заборгованість. Отже, як свідчать дані табл.1 і 2, оборотні кошти в економіці України переважно знаходяться у розрахунках, тобто у стані дебіторської і кредиторської заборгованості. При цьому кредиторська заборгованість стала перевищувати власний капітал підприємства.

Вкрай висока завантаженість оборотних коштів підприємств у сфері розрахунків, яка склалась в економіці України, означає граничну загрозу банкрутства підприємств, у тому числі штучного, а також рейдерських захоплень.

Таким чином, можна з повною обґрунтованістю зробити висновок, що склалась нагальна, невідкладна потреба у нормалізації структури формування оборотних коштів за їх джерелами в економіці України. Напрямом цієї нормалізації виступає забезпечення доступності банківського кредиту для підприємств за умовами їх оплати, тобто величини банківського проценту за кредит, оскільки з самого початку 1990-х років в банківській системі України встановились незвичайно високі ставки плати за кредити.

Для нормалізації ставки банківського проценту за кредити потрібні відповідні рішення державних установ України і Національного банку України. Забезпечення доступності для підприємств України банківських кредитів у відповідності до світової практики буде сприяти своєчасності розрахунків в економіці України, підвищенню темпів росту виробництва та рентабельності підприємств, поповненню власного капіталу і конкурентноздатності підприємств. Це у свою чергу призведе до збільшення податкових надходжень.

Література:

1. Народне господарство Української РСР у 1990 році: Стат. щорічник / Міністерство статистики УРСР; - К.: Техніка, 1991. – 496 с.
2. Статистичний щорічник України за 1999 рік / Державний комітет статистики України; - К.: Техніка, 2000. – 648 с.
3. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Державний комітет статистики України. – Київ: Видавництво «Консультант», 2006. – 576 с.
4. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Державний комітет статистики України. – Київ: Держ. підприємство «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – 566 с.
5. Статистичний щорічник України за 2002 рік / Державний комітет статистики України. – К.: Видавництво «Консультант», 2003. – 602 с.